

**Friends of
the Earth
Europe**

SMERNICE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Stališče evropskih okoljskih
nevladnih organizacij do
regionalne politike EU
v obdobju po letu 2006

WWF

PREVOD

Avgust 2004

ZAHVALE

Zahvaljujemo se organizaciji Heinrich Boell Foundation za izvedbo konference "Today and Tomorrow of EU-Funds - Seminar on Structural and Cohesion Funds", ki je potekala v Bruslju, od 26. do 28. februarja 2004.

Pričujoči dokument je nastal s finančno pomočjo Evropske komisije.

Stališča izražena v dokumentu je pripravila koalicija nevladnih organizacij in v nobenem primeru ne odsevajo uradnega stališča Evropske komisije.

Zahvaljujemo se predstavnikom Službe Vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj za strokovne predloge in izboljšavo prevoda besedila v slovenski jezik.

Povzetek

Pričujoči dokument je pripravila Koalicija okoljskih nevladnih organizacij in sicer BirdLife International, CEE Bankwatch Network, CEEWEB, Friends of the Earth Europe, Milieukontakt Oost-Europa in WWF. V njem je predstavljeno naše skupno stališče, da naj bi regionalna politika EU temeljila na trajnostnem razvoju. Vsebina tega dokumenta naj bi bila upoštevana pri načrtovanju novih predpisov o Strukturnih skladih in Kohezijskem skladu (v nadaljevanju Skladi EU) za naslednje programsko obdobje 2007-2013. Podana so konkretna priporočila, kako bi bilo s Skladi EU možno doseči cilje Strategije trajnostnega razvoja EU (Sustainable Development Strategy - SDS)¹.

Priporočila in izhodišča namenjena pripravi programskih usmeritev Skladov EU:

1. Najpomembnejši cilji Strategije trajnostnega razvoja (SDS) morajo opredeljevati spremembo predpisov o Skladih EU.
2. Evropska komisija naj izda smernice za Strateško presojo vplivov na okolje (Strategic Environmental Assessment - SEA) programov in projektov financiranih iz Skladov EU.
3. Skladi EU morajo biti pravno zavezani k ohranjanju in izboljšanju kvalitete okolja.
4. Evropska komisija in države članice morajo zagotoviti, da bodo okoljski in socialni cilji, ki so del trajnostnega razvoja, v Skladih EU zadostno zastopani.

Priporočila, namenjena mehanizmom izvajanja:

5. Sklade je potrebno upravljati in pregledovati transparentno ter z vso odgovornostjo.
6. Okoljskim nevladnim organizacijam, kot tudi ekonomskim in socialnim partnerjem, mora biti dana možnost enakovredne zastopnosti.
7. Ekonomskim, okoljskim in socialnim področjem ter njihovim kazalcem mora biti dodeljena enaka pomenska teža.
8. Če obstaja močan sum, da bo nek projekt, financiran iz Skladov EU, okolju škodljiv, ga mora Evropska komisija obravnavati z vso pozornostjo in ga po potrebi zadržati.

¹ A sustainable Europe for a better world: a European strategy for sustainable development, COM (2001), 264 Final

I. UVOD

1. Koalicija okoljskih nevladnih organizacij - BirdLife International, CEE Bankwatch Network, CEEWEB, Friends of the Earth Europe, Milieukontakt Oost-Europa in WWF, ki predstavlja tudi svoje partnerje v državah članicah EU (EU25) ima dolgoletne izkušnje pri izvajanju kampanj, konzultacijah in spremljanju ter izvajanju projektov, financiranih iz Skladov EU, kakor tudi pred-pridružitvenih (pre-accession) instrumentov.

2. Naš namen je postaviti cilje strategije trajnostnega razvoja kot bistvo prenove evropske regionalne politike za obdobje 2007-2013 in še dlje. Zato:

- smo pripravili našo vizijo trajnostnega razvoja evropskih regij,
- upoštevamo obstoječi okvir trajnostne regionalne politike in
- predlagamo štiri korake do uresničitve trajnostnega razvoja.

3. Omenjeni štiri koraki vsebujejo vključevanje okoljskih in trajnostnih vsebin na vsa področja evropske regionalne politike. Namenjeni so povečevanju pomena upravljanja z naravnimi viri in pomenu njihovega upravljanja, promovirajo partnerstvo in civilno družbo ter vrednotijo napredek pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja.

II. VIZIJA NEVLADNIH ORGANIZACIJ ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ EVROPSKIH REGIJ

4. Proizvajanje in potrošništvo v naši družbi trenutno nista trajnostna. Dokazi za to nas spremljajo na vsakem koraku: soočamo se z vplivi klimatskih sprememb, z upadom biodiverzitete, s povečevanjem globalnega selitvenega pritiska na bogate države, vse bolj se povečujejo tudi razlike v materialnem in socialnem statusu med državami EU in znotraj njih.

5. Regionalne politike v posameznih državah EU niso prilagojene potrebnim spremembam. Kompleksnost, prostorska razporeditev in časovni okvirji predstavljenih izhodišč zahtevajo ključne spremembe v našem razumevanju »razvoja«. V okoljskih nevladnih organizacijah verjamemo, da je cilj razvoja doseči izboljšanje kvalitete življenja ljudi z ekonomskim, socialnim in okoljskim napredkom v okviru ekoloških omejitev Zemlje. Z našega gledišča morajo najpomembnejši cilji trajnostnega razvoja EU oblikovati in tvoriti cilje regionalne politike EU.

6. Namen razvoja ne more biti ekonomska rast sama po sebi. Če se bo v Evropi raba dobrin nezadržno nadaljevala, bomo izrabili naravne vire in ogrozili uresničevanje potreb prihodnjih generacij. To pomeni, da je trajnostna raba virov – v mejah, ki jih omogoča ekološka nosilnost določenega vira – nujni pogoj vsakršnega dolgoročnega razvoja.

7. Človeške potrebe poleg mnogih drugih elementov vključujejo: zaposlitev, izobraževanje in vzgojo, zdravje, dostop do zdravega naravnega okolja, pozitivno regionalno identiteto in odgovorno ter sodelujočo vlado. Evropska regionalna politika in njeni instrumenti, Skladi EU, naj bi pomagali regijam, da bi dosegle svoje potrebe, medtem pa bi ukinjale netrajnostni razvoj in potrošniški pristop ter ga nadomestile s

pristopom v korist ohranjanja okolja. Okoljske nevladne organizacije ne sprejemajo bruto domačega proizvoda (BDP) kot edinega kazalca stopnje socialne in ekonomske kohezije v EU.

8. Novi predpisi glede Skladov EU morajo zagotoviti, da bodo prihodnji projekti pomagali doseči cilje SDS. Pozivamo Komisijo, da izpopolni in določi prioritete po področjih, kot je to navedeno že v osnutku Tretjega poročila Ekonomske in Socialne kohezije (the Cohesion report)²:

- podpora izvrševanju okoljske zakonodaje EU
- podpora pri doseganju Kjotskih ciljev glede klimatskih sprememb (z energetsko učinkovitostjo in obnovljivo energijo)
- podpora razvoja modela za doseg razdružitve ekonomske rasti od izkoriščanja okolja
- podpora trajnostnih, okoljskih načinov transporta
- podpora izvrševanju Okvirne direktive o vodah (Water Framework Directive)
- podpora upravljanju omrežja Natura 2000³

9. Podpisane nevladne okoljske organizacije menimo, da mora imeti Evropska komisija osrednjo vlogo pri pogajanjih glede predpisov in smernic Skladov EU v letih 2007-2013. Zagotoviti mora, da bodo regionalne potrebe izhajale iz načel trajnostnega razvoja, pri čemer bo spoštovana zakonodaja EU. Še več, Komisija mora zagotoviti, da bodo prihodnji programi temeljili na: integraciji oz. povezovanju v celoto (glej odstavke 15-17), povečevanju vrednosti trajnostnega razvoja (glej odstavke 18-22), partnerstvu (glej odstavke 23-25) in vrednotenju (glej odstavke 26-31).

III. IZHODIŠČA TRAJNOSTNE REGIONALNE POLITIKE V EU

10. Ob upoštevanju negativnih vplivov, ki jih ima sedanji razvoj na okolje in naravo, postaja vse pomembnejše upoštevanje načel trajnostnega razvoja. Trajnostni razvoj postaja tako nujnost, ki zahteva institucionalno, organizacijsko in finančno doslednost. Celotna družba bi morala delovati in trošiti v skladu s principi trajnostnega razvoja, kar je bilo ugotovljeno in izpostavljeno v 2. členu evropske pogodbe (European Treaty) kot rezultat Sveta ministrov v Goteburgu leta 2001, ter naprej v Evropski Strategiji trajnostnega razvoja (SDS).

11. V finančni napovedi za obdobje 2007 – 2013⁴ in v Tretjem poročilu o ekonomski in socialni koheziji je predstavljena možna prihodnost regionalne politike EU, ki je pomanjkljiva, saj predstavlja dve pogosto nasprotujoči si strategiji: prizadevanja za gospodarsko rast v skladu s sklepi Sveta v Lizboni leta 2000⁵ in njeno okoljsko

² A new partnership for cohesion convergence competition cooperation, COM(2004) 0107

³ Mreža posebnih varstvenih območij za ogrožene vrste habitatov ter živalske in rasdtlinske vrste, ki pokriva več kot 15% ozemlja EU. Ustanovljena na osnovi EU Ptičje in Habitatne direktive.

⁴ Building our common future: policy challenges and budgetary means of the enlarged Union 2007 – 2013, COM(2004) 101 final

⁵ The Lisbon Strategy for economic, social and environmental renewal
http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/index_en.html

razsežnost, združeno v Strategiji trajnostnega razvoja (SDS). Čeprav je v kohezijskem poročilu predstavljena ideja o povečevanju pomena trajnostnega razvoja, pa konkurenčnost in ekonomska trajnost izrazito prevladujeta nad okoljskimi usmeritvami.

12. Strategija trajnostnega razvoja je bila dodana Lizbonski strategiji po srečanju ministrov v Goteburgu (Gothenburg Council) leta 2001, kar je bila osnova za vključevanje okoljskih vidikov v predloge Evropske komisije glede sprememb regionalne politike. Dokument SDS navaja strateške cilje, kot temelje ločevanja posledic negativnih vplivov na okolje in uporabo naravnih virov od ekonomskega in socialnega razvoja. Kot primer navajamo enega izmed ciljev, izpostavljenih na Svetu ministrov v Goteburgu: »varovanje in obnova habitatov ter drugih naravnih sistemov in zaustavitev izgube biotske pestrosti do leta 2010⁶«.

13. Ključ do trajnostnega razvoja je integracija. Tako 6. člen evropske pogodbe (European Treaty), proces v Cardiffu junija 1998 (Cardiff Proces) in Šesti okoljski akcijski program⁷ (6EAP) poudarjajo nujnost integracije okoljske z drugimi politikami. Dokument 6EAP podpira reformo postopnega odpravljanja subvencij z izrazito negativnimi vplivi na okolje in tistih, ki so nekompatibilne z načeli trajnostnega razvoja. Skratka, cilji Strategije trajnostnega razvoja EU morajo biti integrirani tako v sedanji kot tudi v prihodnji regionalni politiki EU.

IV. ŠTIRJE KORAKI DO URESNIČEVANJA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

14. Koalicija okoljskih nevladnih organizacij meni, da obstajajo štirje glavni koraki, ki nas bodo privedli do uresničitve zastavljenih ciljev v Strategiji trajnostnega razvoja. Prva dva koraka (integracija in dvigovanje pomena trajnostnega razvoja) zahtevata programske spremembe. Tretji in četrti korak (partnerstvo in vrednotenje) sta osredotočena na mehanizem, potreben za uresničitev predlaganih programskih sprememb.

KORAK 1: Integracija

15. Skladi EU naj se v celoti uskladijo z evropsko okoljsko zakonodajo in naj izpolnijo cilje, zastavljene v Strategiji trajnostnega razvoja. To je še posebej pomembno če upoštevamo veliko površinsko in dolgoročno vplivov, ki jih imajo navedeni Skladi EU. Zagotoviti bi bilo potrebno formalne postopke, ki usmerjajo načrtovanje, programiranje in monitoring regionalnih programov⁸ ter izvajanje projektov financiranih iz Skladov EU. Okoljske nevladne organizacije pričakujejo od Evropske komisije upoštevanje načel trajnostnega razvoja v prihajajočih pogajanjih z državami članicami EU in tudi kasneje pri izvajanju projektov v obdobju 2007 – 2013.

16. Evropska komisija bi morala podpreti integracijo okoljskih vidikov z izdajo smernic za izvajanje Strateške presoje vplivov na okolje (Strategic Environmental Assessment - SEA) za vse programe in projekte financirane iz Skladov EU. Direktiva o celoviti presoji vplivov na okolje SEA (2001/42/EC) naj bi se v državah članicah EU pričela izvajati

⁶ Zaključki predsedstva, Gotenburg, 15. in 16. Junij 2001

⁷ Environment 2010: our future our choice, 1600/2002/EC

⁸ Za ciljna območja 1, 2 in 3

sredi julija 2004. Direktiva se nanaša na določene projekte in programe v državah članicah EU po letu 2006, med drugim tudi na tiste, ki se financirajo iz Skladov EU. V primeru, da se SEA izvaja dosledno in sistematično, pomeni le-ta močno orodje za minimaliziranje tveganja pri uničevanju okolja, ki bi ga lahko povzročili določeni projekti. V tekočem programskem obdobju bi bilo potrebno zagotoviti tudi tehnično pomoč na področju priprav in izobraževanja za kvalitetno izvajanje celovitih presoj vplivov na okolje, predvsem pri presoji projektov javnega in privatnega sektorja.

17. Upoštevanje in uporaba izkušenj iz obstoječih Programov in Pobud Evropske skupnosti (Community Initiatives – CI). Reforma uredb na področju Strukturnih skladov poteka vsako sedmo leto, kar je velik izziv za tiste, ki sprejemajo odločitve. Pri nadgrajevanju obstoječih uredb je potrebno uporabiti dosedanje izkušnje in zagotoviti jasno povezavo med sedanjimi cilji, pobudami Evropske skupnosti in ukrepi za spodbujanje inovacij in raziskav (Innovative Actions) ter prihajajočimi novimi uredbami. Prihodnje načrtovanje programov naj vključuje naslednje bistvene elemente:

- pristop od spodaj-navzgor («bottom up»)
- izhajanje iz ekonomskih vidikov na lokalnem nivoju
- vključevanje interesnih skupin
- inovativni projekti
- promocija trajnostnega razvoja na vseh nivojih in
- razpoložljivost enostavnejših subvencij, lažje dostopnih za upravičence

KORAK 2: Krepitev pomena trajnostnega razvoja

18. **Skrb za okolje.** Evropska komisija predlaga, da v novi zasnovi regionalne politike, sama ne bi bila več v tolikšni meri neposredno vpletena v upravljanje s finančnimi sredstvi posameznih skladov⁹. Predlaga nekoliko manjšo usmerjevalno in kontrolno vlogo, kar lahko povzroči nevarnost, da bi države članice EU dojemale okolje kot neobvezen element in ne kot obveznega. Nedavne poplave v Franciji, Nemčiji in na Poljskem kažejo na ogromne stroške, ki dejansko lahko nastanejo, če zanemarimo vidike varovanja in upravljanja z naravnimi viri, ter jih izključimo iz dnevnega reda regionalne politike. Nasprotno bi morali biti omenjeni socialni in okoljski cilji deležni zadostnega deleža sredstev iz Skladov EU. Evropska komisija in države članice EU bi se morale zavedati ogromnih ekonomskih, socialnih in okoljskih koristi, ki jih lahko prinese dosledna uporaba Skladov EU pri izpolnjevanju dogovorjenih ukrepov varovanja okolja, kot npr. Okvirna direktiva o vodah (Water Framework Directive - WFD). WFD temelji na konceptu integriranega upravljanja porečij. Sofinanciranje potrebnih ukrepov za izvrševanje direktive (analiza biološkega statusa voda, druge strokovne ocene, načrti upravljanja, zaposlitvene potrebe itd.) naj bi pripomoglo k zmanjšanju tveganja pri velikih poplavah v prihodnosti.

19. **Varovanje in upoštevanje pomena naravnih virov.** Skladi EU morajo, v skladu s cilji Strategije trajnostnega razvoja o zmanjšanju upada biotske pestrosti do leta 2010 in v skladu z mednarodnimi obvezami, sprejetimi v okviru Konvencije o biotski pestrosti, v čim večji meri prispevati k ohranitvi le-te. Ključ za doseg tega cilja leži v sofinanciranju mreže območij Natura 2000. Od novih uredb, ki določajo delovanje

⁹ Izven ciljnih območij 1

ERDF (Evropski sklad za regionalni razvoj), ESF (Evropski socialni sklad) in Kohezijskega sklada, bi bilo potrebno zahtevati podporo za upravljanje območij Natura 2000. Podpore naj bi bile usmerjene v izvajanje načrtov upravljanja, za vzgojo, izobraževanje, nakup zemljišč in ostale aktivnosti. Države članice EU bi morale nakazati, kako nameravajo financirati mrežo Natura 2000 območij s pomočjo lastnih virov financiranja ter s pomočjo Skladov EU. Komisija ne bi smela dajati zeleno luč programom in projektom, dokler ni prepričana, da gre za primerno porabo sredstev ter zagotavljanje primernih rezultatov.

20. Spremembe v načinu življenja ljudi in načinu poslovanja. Kot primer lahko navedemo dejstvo, da so trenutni vzorci proizvodnje in porabe močno odvisni od netrajnostne rasti cestnega in letalskega prometa. Do sedaj so bila sredstva transportnega dela Kohezijskega sklada uporabljena izključno za potrebe financiranja širitve vseevropskega transportnega omrežja (Trans – European Transport Networks - TENT), še posebno cest, kar je pripeljalo do nadaljnje izgube dragocenih habitatov in dodatnega onesnaževanja zraka, globalnega segrevanja itd. Okoljske nevladne organizacije verjamemo, da se morajo prioritete vlaganja v transport iz Kohezijskega sklada radikalno spremeniti v skladu s Strategijo trajnostnega razvoja. Nova pravila Kohezijskega sklada bi morala dajati prednost ukrepom, ki podpirajo okoljsko trajnostne načine rabe transporta in jih smotrno umestiti v sistem ponudbe in povpraševanja na trgu. Kot izhodišče bi morali upoštevati potrebe in potencialne posameznih regij pred potrebami med-mestnih povezav. Ti ukrepi vključujejo nadgradnjo in popravilo obstoječe infrastrukture – urbani javni prevoz, železnice, ceste, pomorski prevoz – in povezave med različnimi oblikami transporta.

21. Optimalna izraba novih priložnosti. Navajamo primer Kjotskega sporazuma, katerega cilj je zmanjšanje emisij toplogrednih plinov do leta 2012 in sicer za 8% pod ravniyo iz leta 1990. Kjotski sporazum je omogočil odpiranje novih področij za tehnološke inovacije in nova delovna mesta. Sklade EU je potrebno uporabiti za financiranje tistih ukrepov, zaradi katerih bodo naše aktivnosti bolj trajnostne, kot na primer investiranje v obnovljive energetske vire (biomasa, sonce, veter) in v boljše energetske izkoristke. Ključno je dejstvo, da tisti, ki upravljajo s sredstvi Skladov EU ob podpori Evropske komisije in držav članic EU, raje promovirajo ekonomske priložnosti, kot da bi poudarjali ovire, ki nastajajo pri upoštevanju načel varstva okolja.

22. Premik k dodeljevanju sredstev na lokalni ravni. Države članice EU bi morale dajati poudarek manjšim in dolgoročnejšim projektom ter se odmakniti od finančno zelo zahtevnih in nezanesljivih naložb. K temu bi pripomoglo zmanjšanje praga 10 milijonov evrov za projekte iz Kohezijskega sklada. Na ta način bi bila dana možnost in lažji dostop do financiranja tudi manjšim projektom, kot so naložbe v javni prevoz ali projekti ohranjanja biotske pestrosti. Minimalna vrednost projekta, ki je bila v državah pristopnicah EU s strani ISPA postavljena na 5 milijonov evrov, skupaj s problemom izkoriščanja teh sredstev sta dokazilo, da je previsok prag lahko ovira za ekonomsko viabilne in okoljsko trajnostne projekte. Kot že večkrat poudarjeno, se lahko veliko naučimo iz obstoječih programov in pobud Evropske skupnosti.

KORAK 3: Partnerstvo

23. Vzpostaviti je potrebno primerne varovalke, da lahko zagotovimo transparentnost in odgovornost pri procesih odločanja. Vladna ministrstva in ostale pristojne institucije, ki pripravljajo programske dokumente na področju Skladov EU so pogosto vključene tudi v izvedbo le-teh. Izjemnega pomena je, da je poleg

predstavnikov ministrstev ter strokovnjakov s področja varovanja okolja in narave v procese izdelave programskih dokumentov in njihovega izvajanja vključena tudi javnost. Na ta način je dana možnost za usklajevanje različnih interesov, kar v številnih primerih lahko prepreči potencialno škodo v okolju. Ta pristop promovira učinkovito izkoriščanje Skladov EU in preprečuje tveganje zlorab razpoložljivih sredstev.

24. Pristojne uradne službe za okolje morajo prevzeti ključno vlogo pri zagotavljanju skladnosti programov Skladov EU z načeli trajnostnega razvoja. Novi predpisi naj opredelijo stopnjo vključenosti uradnih služb v priprave, pogajanja in izvajanje vseh programov v okviru Skladov EU. S tem je mogoče dosledno zagotoviti visoke standarde varovanja okolja med različnimi programi in med državami članicami EU.

Priporočamo tudi naslednje:

- **»Državni organ, pristojen za trajnostni razvoj«** ima nalogo vzdrževati povezavo med organom upravljanja (»managing authority«) in nadzornim svetom (»monitoring committee«). Prav tako nadzira vključevanje načel, premislekov in dognanj na področju varstva okolja v pripravo programov in izvršitev le-teh.
- Organ upravljanja naj sestavljajo **predstavniki različnih vladnih resorjev in ministrstev**. S tem se zagotovi, da so zastopani interesi različnih sektorjev, prav tako pa se na ta način vzpostavi medresorska komunikacija.

25. Vključevanje civilne družbe. Evropska unija bi morala pri programiranju Skladov EU na nacionalnih in regionalnih nivojih podpirati široko in učinkovito partnerstvo med ekonomskimi, socialnimi in drugimi interesnimi skupinami. Na tem mestu je potrebno vključiti nevladne neprofitne organizacije (NVO), ki delujejo na področju varovanja okolja. Na tak način bo zagotovljena krepitev civilne družbe v obstoječih in novih državah članicah EU. Učinkovito partnerstvo pomeni vključevanje partnerjev v začetne faze procesa priprave programov, proračunov, upravljanja, monitoringa in vrednotenja splošnega izvajanja Skladov EU. Učinkovito sodelovanje NVO zahteva izvajanje sledečih načel:

- a. **Dostop do informacij.** To velja še posebej pri postopkih načrtovanja in operativnih postopkih ter z njimi povezanih informacij kot npr. roki, predhodno obveščanje o sestankih, roki za pripombe in vprašanja. Dokumenti bi morali biti na razpolago vsaj mesec dni pred dogovorjenimi roki za obravnavo. Vsem partnerjem v nadzornih svetih in odborih morajo biti zagotovljeni transparentni, pravočasni in natančni podatki.
- b. **Povratne informacije o obravnavi dokumentov.** Predstavnikom posameznih interesnih skupin in udeležencem obravnave, katerih pripombe niso bile sprejete, morajo biti posredovane jasne obrazložitve najkasneje tri mesece po končni obravnavi. V primeru sprejetih pripomb je potrebno podati obrazložitev, kako in kje so bile te vključene v ustrezne dokumente.
- c. **Enakovredno zastopanje okoljskih NVO v primerjavi z ostalimi ekonomskimi in socialnimi partnerji** pri pripravi programov, proračunov, upravljanja, monitoringa in vrednotenja splošnega izvajanja Skladov EU. Trenutno je zastopstvo okoljskih NVO-jev zelo nestabilno in se razlikuje med posameznimi državami članicami EU. Nova uredba o Skladih EU mora dati osnove za identifikacijo okoljskih partnerjev pri oblikovanju državnih, regionalnih in lokalnih partnerstev. Izkušnje kažejo, da vključevanje partnerjev tekom

celotnega programskega obdobja in še posebej v začetnih fazah oblikovanja programskih dokumentov pomeni večjo podporo in sodelovanje ter v končni fazi lažje sprejetje končnih programov. Okoljske NVO bi morale predlagati svoje predstavnike v nadzorne odbore, predstavniki pa bi morali redno poročati o dogajanju znotraj svoje NVO.

- d. **Izboljšanje kapacitet NVO in kritje neposrednih stroškov.** Od držav članic EU, ki koristijo sredstva iz Skladov EU, je potrebno zahtevati zagotovitev in izvedbo tehnične pomoči oziroma ustrezno financiranje državnih in regionalnih NVO ali NVO partnerstev / mrež, ki so vključene v partnerstvo za upravljanje Skladov EU. Aktivnosti vključujejo pripravo programov, financiranje, upravljanje in vrednotenje splošnega izvajanja Skladov EU ter informiranje širše javnosti. Vsi neposredni stroški (npr. potovanja, prenočitve) predstavnikov NVO, ki so vključeni v postopke oblikovanja programskih dokumentov bi morali biti kriti iz državnega proračuna oziroma iz proračunske postavke, vključene v posameznem programu.
- e. **Udeležba NVO pri izvajanju projektov.** Organ upravljanja bi moral vzpodbujati partnerstva na posameznih projektih k vključevanju NVO na vseh nivojih. Smernice v postopkih izbiranja projektov bi morale biti na razpolago vsem tistim, ki jih zanima vzpostavitev lastnih partnerstev.

KORAK 4: Vrednotenje

26. **Komisija mora standardizirati kazalce, ki so v uporabi pri vrednotenju prispevka Skladov EU k trajnostnemu razvoju.** Kljub obveznostim 6EAP trenutno ni na voljo nikakršnega standardnega orodja, ki bi ga lahko organ upravljanja uporabil za spremljanje porabe sredstev, namenjenih promociji trajnostnega razvoja. Kot primer dobre prakse bi bilo primerno, da bi komisija pregledala **okoljske kazalce in kazalce trajnostnega razvoja**, ki jih uporabljajo države članice EU kot del njihovega »ex-ante« (predhodnega), »mid-term« (vmesnega) in »ex-post« (naknadnega) vrednotenja Skladov EU, ter izdati smernice za najprimernejše in najbolj široko sprejete kazalce. Na osnovi teh kazalcev bi bilo mogoče oceniti rezultate programov (dejanski učinek projektov na okolje) in postopke, npr. pripravo informacij, osveščanje glede javnih obravnav in učinkovitost vključevanja partnerjev. Pregled Komisije mora biti izveden preko postopkov posvetovanja, pri čemer morajo biti upoštevana stališča vseh relevantnih interesnih skupin, vključujoč strokovno znanje okoljskih nevladnih organizacij.

27. **Komisija mora zagotoviti enakovredno upoštevanje ekonomskih, okoljskih in socialnih ciljev ter kazalcev.** Uredba o Skladih EU mora voditi organe upravljanja k temu, da postavijo okoljske cilje nasproti realnim dosežkom na nivoju programskih prioritet in projektnih rezultatov. Cilji in izbira kazalcev morata biti pri pogajanjih med Komisijo in državami članicami EU skrbno nadzorovana. Organ upravljanja mora poročati o svojem delu, ki naj bo v skladu z zastavljenimi okoljskimi cilji, pri tem pa določi jasno povezavo do uporabljenih kazalcev.

28. **Organi upravljanja morajo ovrednotiti rezultate projekta.** Cilji in kazalci, ki se navezujejo na okolje in razvoj so prav tako pomembni kot so pomembni finančni cilji in kazalci. Pregled in revizijo finančnega poslovanja na projektih strukturnih skladov se lahko zahteva kadarkoli, še vedno pa ni nobenega jasnega nadzornega postopka, s katerim bi lahko preverili ali projekt dosega druge cilje (vključujoč okoljske cilje in cilje

trajnostnega razvoja). Vrednotenje okoljskih ciljev in ciljev trajnostnega razvoja (ki prispevajo k doseganju ciljev SDS) mora biti zahteva v novem programskem obdobju.

- a. V izvedbeni fazi projekta je potrebno **izvajati stalni monitoring vplivov na okolje in trajnostni razvoj** z namenom preverjanja nenačrtovanih posledic na okolje in trajnostni razvoj. Z namenom, da se zagotovi ugodno stanje okolja in ustavi morebitne škodljive aktivnosti, morajo biti na voljo mehanizmi (npr. delo z odgovornimi institucijami, organi), ki omogočajo takojšnjo odpravo škodljivih posledic.
- b. Nadzor po koncu projekta mora biti predstavljen kot pozitivno sredstvo, ki pripomore k prepoznavanju ugodnih okoljskih vplivov in pomaga pri prihodnji izbiri najboljših projektov pri zagotavljanju trajnostnega razvoja. Pridobljena nova spoznanja in izkušnje, ki jih pri tem pridobimo, morajo biti usmerjena nazaj k procesu izbire projektov in v **skupno bazo projektov EU**.

29. Priznanja za dobre rezultate na področju varovanju okolja. V prihodnosti mora Komisija zagotoviti, da bo pri alokaciji rezervnih sredstev na podlagi doseženih rezultatov (trenutno 4% strukturnih skladov držav članic EU) upoštevala prispevek držav članic EU k ciljem SDS.

30. Komisija mora zadržati sredstva iz Skladov EU v primeru, da projekt lahko povzroči negativne vplive na okolje. Nova uredba mora še naprej spoštovati obstoječo okoljsko zakonodajo (npr. Direktivo o pticah, Direktivo o habitatih, Okvirno direktivo o vodah, strateško presojo vplivov na okolje in presojo vplivov na okolje, itd.) ter se izogibati škodi, uničevanju, poslabšanju ali izgubi okoljskih vrednot, vključno z biotsko pestrostjo. Uredba mora vključevati tudi ukrepe zoper možno škodo na endemičnih ali globalno ogroženih vrstah in njihovih habitatih. Kjer obstajajo močni dvomi o projektu, je odgovornost Komisije, da sredstva zadrži, dokler primer ni v celoti in transparentno rešen. Sredstva je potrebno zadržati, kjer se pojavi škoda na okolju. Projektom je lahko dana zelena luč le v primeru, ko je jasno razvidno, da ne spodbujajo okoljske zakonodaje.

31. Komisija mora hitro reagirati na pritožbe v zvezi s stanjem okolja. V mnogih primerih države članice EU ali njihove regionalne ali lokalne oblasti lahko podpirajo potencialno škodljiv projekt. V podobnih primerih pride do stanja, ko so okoljske nevladne organizacije prisiljene, da svoje pritožbe posredujejo evropskim institucijam, še posebej Komisiji. Kakorkoli že, kapacitete direktorata za okolje pri Evropski komisiji (»DG Environment«) že dolgo niso zadostne, da bi obravnavale te pritožbe in so postale še toliko bolj omejene s pridružitvijo novih članic Evropski Uniji. Komisija mora najti način premostitve te vrzeli z namenom izboljšanja mehanizma obravnavanja pritožb v zvezi s stanjem okolja na tak način, da bo zagotovljeno popolno varstvo našega okolja in narave.

Pričujoči dokument so pripravili:

BirdLife International
CEE Bankwatch Network
CEEWEB
Friends of the Earth Europe
Milieukontakt Oost-Europa and
WWF

Pričujoči dokument so podprle naslednje organizacije:

European Environmental Bureau: *Federation of 140 environmental citizens' organizations*

WWF (World Wide Fund for Nature), *being active and present in many European countries including Spain, Italy, Greece, France, Belgium, the Netherlands, Sweden, Denmark, Norway, Finland, UK, Germany, Austria, Switzerland, Poland, Latvia, Hungary, the Danube/Carpathian Programme office and the European Policy Office in Brussels.*

Gesellschaft für Vogelkunde, BirdLife *Austria*

Natuurpunt, BirdLife *Belgium*

BIOSELENA, Foundation for Organic Agriculture, *Bulgaria*
Centre for Environmental Information and Education, *Bulgaria*
Environmental Association For Earth, *Bulgaria*

BirdLife *Cyprus*

Centre for Community Organising, *Czech Republic*
Czech Society for Ornithology
Green Circle, *Czech Republic*
Hnutí DUHA, *Czech Republic*

Estonian Fund for Nature, *Estonia*
Estonian Green Movement, *Estonia*
Estonian Seminatural Community Conservation Association, *Estonia*
Estonian Society for Nature Conservation, *Estonia*

Ligue pour la Protection des Oiseaux, BirdLife *France*

Hellenic Ornithological Society, *Greece*

Clean Air Action Group, *Hungary*
Csalan Association, *Hungary*
Hungarian Association of Environmental Educators, *Hungary*
National Society of Conservationists, *Hungary*
Nature Protection Association of Csongrad county, *Hungary*
Reflex Environmental Association, *Hungary*
Youth Nature Protectors of Hajduboszormeny, *Hungary*

LIPU, BirdLife *Italy*

Green Liberty, *Latvia*

"Atgaja" Community, *Lithuania*

Norges Naturvernforbund, *Norway*

European Center of Sustainable Development, *Poland*
Green Federation Gaja, *Poland*
Institute for Sustainable Development, *Poland*
Institute of Environmental Economics, *Poland*
Polish Green Network, *Poland*
Polish Greens, *Poland*

Eco Counselling Center Galati, *Romania*
Ecological Society from Maramures, *Romania*

Ecosens, *Romania*
Earthvoice *Romania*
EURO-CONSENS, *Romania*
Focus Eco Center, *Romania*
Mare Nostrum, *Romania*
Prietenii Pamantului, Earth Friends, *Romania*
TERRA Mileniul III, *Romania*
AQUATERRA, The Ecological Society for the Study and Conservation of the Wild Flora and Fauna, *Romania*
The Romanian Ornithological Society

Amber Trail Association, *Slovakia*
A-projekt, *Slovakia*
Architekture for Sustainable Development, *Slovakia*
Center for Environmental Public Advocacy, *Slovakia*
Center of Environmental Activities, *Slovakia*
Center of Environmental and Ethical Education ZIVICA, *Slovakia*
City Council of the Slovak Union of Nature and Landscape Conservationists, *Slovakia*
Civic Association Brectan, *Slovakia*
Civic Association For Worthy Radvan, *Slovakia*
Civic Association Elias, *Slovakia*
Civic Association Hornonitrie, *Slovakia*
Civic Association Hrochot, *Slovakia*
Civic Association KRTKo, *Slovakia*
Civic Association Living Planet, *Slovakia*
Civic association Save the Letanovce Mill, *Slovakia*
Civic Association SOSNA, *Slovakia*
Civic Association TATRY, *Slovakia*
Community Center, *Slovakia*
DAPHNE, Institute of Applied Ecology, *Slovakia*
Dubnica Environmental Group, *Slovakia*
Ekoagroforum Platform, *Slovakia*
Ekopolis Foundation / EPC Slovakia
For Mother Earth, *Slovakia*
Friends of the Earth *Slovakia*
Gremium of the Third Sector, *Slovakia*
Ipoly Union, *Slovakia*
National Trust of Slovakia
People Against Racism, *Slovakia*
Regional Environmental Center Slovakia
Slatinka Association, *Slovakia*
Society for the Protection of Birds in Slovakia
Society of Friends of the Earth, *Slovakia*
Vydra, *Slovakia*

DOPPS BirdLife, *Slovenia*

The Spanish Ornithological Society, *Spain*

Groundwork UK, *United Kingdom*
The Royal Society for the Protection of Birds, *United Kingdom*

Prevod stališča okoljskih nevladnih organizacij do regionalne politike EU v obdobju po letu 2006 za Slovenijo je pripravilo Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije – DOPPS BirdLife Slovenija.

Koordinator prevoda za Slovenijo:

Medved Andrej
andrej.medved@dopps-drustvo.si

Pri prevodu so sodelovali:

Denac Damijan
Figelj Andrej
Šalaja Nataša
Vidmar Barbara

Informacije:

Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
DOPPS BirdLife Slovenija
Tržaška 2, p.p.2990, 1001 Ljubljana
Tel: 01/426-58-75, Fax: 01/425-11-81
www.ptice.org

Za dodatne informacije se lahko obrnete tudi na naslednje kontakte:

Rachel Lee Rachel.Lee@rspb.org.uk, BirdLife International <http://www.birdlife.net>;
Magda Stoczkiewicz magdas@foeeurope.org, CEE Bankwatch Network <http://www.bankwatch.org>;
András Krolopp krolopp@ceeweb.org, CEEWEB <http://www.ceeweb.org>;
Martin Rocholl martin.rocholl@foeeurope.org, Friends of the Earth Europe <http://www.foeeurope.org>;
Paul Kosteink p.kosterink@milieukontakt.nl, Milieukontakt Oost-Europa <http://www.milieukontakt.nl> and
Stefanie Lang Cohesion@wwfepo.org, WWF <http://www.panda.org>.